

PAPER DETAILS

TITLE: GAZETELERDE YAYINLANAN SIYASI KARİKATÜRLERİN GÖSTERGEBİLİMSEL

ÇÖZÜMLEMESİ: 2011 GENEL SEÇİMLERİ ÖRNEĞİ

AUTHORS: Mehmet TURAN

PAGES: 121-138

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/177789>

GAZETELERDE YAYINLANAN SiYASi KARİKATURLERİN GOSTERGEBiLiMSEL COZUMLEMESi: 2011 GENEL SECiMLERi ORNEGİ

Mehmet Ogulcan Turan*

OZET

Gazetelerde yer alan ve karikaturun bir turu olan siyasi karikaturler, gunluk siyasi gelişmeleri sicagi sicagina yorumlayarak, siyaset kurumu ile kamuoyu arasinda kopru vazifesi goren bir tur siyasal iletişim aracı olarak konumlanir. Siyasi karikaturlerin dili, gazete haberlerine oranla daha oznel ve eleştiredir. Siyasi soylemlerin sertleştiği ve partiler arasi rekabetin en ust noktaya taşindiği segim donemleri, siyasi karikaturlerin igeriğini belirleyen ozgul siyasi koşullar yaratir. Bu donemlerde siyasi karikaturlerin, hangi konulari ele aldığı, siyasi partiyi veya liderini nasıl yansittiği daha bir onem kazanir. Bu galişmanın amacı, segim doneminde yayınlanan siyasi karikaturlerin ideolojik duruşunu saptayarak, siyasal ve toplumsal agidan nasıl islev gorduklerini ortaya koymaktır. Bu dogrultuda, segim surecinde Turkiye 'de yayınlanan gazetelerdeki karikaturlerde hangi konularin daha sik islendigi ve bu konularin nasıl yorumlandigina; siyasi partilerin, tartismaların ve parti soylemlerinin nasıl sunulduğuna bakilmistir. 12 Haziran 2011 Genel Segimleri oncesindeki 30 gunluk suregte yayınlanan 7 ulusal gazeteden (Aksam, Cumhuriyet, Haberturk, Hurriyet, Sabah, Star, Zaman) segilmis 14 siyasi karikatür uzerinde gostergebilimsel gozumleme yontemi uygulanmistir. Qozumleme ile ulasilan bulgulara gore, siyasi karikaturlerde partileri temsilen parti liderlerinin resmedildiği; segim doneminde toplumsal sorunlar yerine partiler ve liderler arasindaki rekabete, kisisel tartismalara ve soylem farklılıklarına vurgu yapıldiğı; siyasi karikaturlerin igerdiği yorum ve elestirilerin, yayınlandiğı gazetenin ideolojik gizgisi ile yakından ilintili olduğu sonucuna varilmistir.

Anahtar Sozcukler: Gazete, siyasi karikatür, segimler, gostergebilim.

SEMIOTIC ANALYSIS OF POLITICAL CARTOONS ON NEWSPAPERS: CASE OF GENERAL ELECTIONS 2011

ABSTRACT

Interpreting the daily political situation in the heat of the movement, political cartoons on newspapers serve as political communication media between the political institution and the public opinion. Political cartoons have a more subjective and critical language than journal news. In election periods, harsher political discourses and the rivalries between political parties create specific political conditions that determine the contents of political cartoons. In these periods, which subjects the political cartoons deal with and how they reflect the political party or the leader gain importance. The purpose of this study is to determine the ideological point of view of the political cartoons in election periods and how they function politically and socially. In this direction, which subjects were included more frequently and how they were interpreted; how political parties, arguments and party discourses were presented on political cartoons on newspapers published in Turkey in election period were analyzed. 14 political cartoons were selected from 7 national newspapers, (Aksam, Cumhuriyet, Haberturk, Hurriyet, Sabah, Star, Zaman) that were published in 30 days time before June 12, 2011 General Elections and analyzed by semiotic analysis method. According to the results, it was found that the leaders were pictured as representation of their parties in political cartoons, the parties and the rivalries, personal arguments and differences in discourses between the leader of the parties were emphasized instead of social problems and the interpretations and the critics of the political cartoons were correlated with their newspapers' ideological perspective.

Keywords: Newspaper, political cartoon, elections, semiotics.

Arş. Gor., Selguk Universitesi iletişim Fakultesi

Giriş

Gunumuz dunyasinda insanlar, yaşamlarinin her anini kuşatan imgelere maruz kalmaktadır. Modern yaşamin kaginilmaz unsurlari olan sozel, gorsel ve işitsel imgeler, ozellikle kitle iletişim araglari vasitasiyla insanlara bilgi aktarma, eglendirme, egitime ya da tuketime yonlendirme amaglari guderek gundelik hayat pratiklerinde başat rolu ustlenmektedirler.

imgelerin hakimiyetindeki modern yaşamda gorsel ve sozel imgelerle oluşturulan karikaturler de insanların hayatina etki eden anlam yuklu gizgisel yapıtlar olarak insanlara sunulmaktadır. Gunumuzde karikatur gazete, televizyon, aflş, dergi, reklam ve hatta ders kitaplarında bile geçitli ornekleriyle karşılaşilabilen yaygin bir sanattir (Ozer 1994: 7). Sanat ve duşunce tarihinde nitelikli bir yere sahip olan karikaturun, gunumuzde ulaşmadigi coğrafya yok gibidir (Ozer 1989: 177). Dunyanin hemen her yerinde uretilen karikaturun oteki sanatlara gore kolay ve gabuk şekilde uretilip, aninda tuketilebilme avantajı vardır. Bu ozellikleri, karikaturun guncel olaylara aninda tepki verebilmesini saglamaktadır. Karikaturun, surekli gunceli yakalama ve enformasyonu, kitlelere aninda ulaştırma ugraşı veren kitle iletişim araglarından gazete ve dergilerde yayınlanmasının temel sebebi budur (Alsag 2001: 62). Bu durum onun, kimi zaman guncelligini gabucak yitirmesini beraberinde getirir de; toplumsal ve siyasal baglamlardaki etkin ve onemli rolune golge duşurmez.

Her şeyden once mizah ogesiyle beraber duşunulmesi gereken bir anlatı sanatı olan karikatur, yaşanan aşm uç durumları, karşıtlırları, toplumsal gelişkileri, yalanları, yanlışlan, kendine has diliyle, gogu zaman abartarak imgesel bir anlatımla verme ugraşındadır ve bu baglamda onu, "gulmeceye dayali gorsel ileti" (Arik 1998: 42) veya "abartılmış gizgilerle gulumseme yaratan desenler" (Topuz 1997: 9) şeklinde tanımlamak mümkündür. Karikaturu, mizahi bir gizim sanatı olarak diger sanat dallarından ayıran bigimsel ozelliklerinden biri, insanların, varlık ve olayların, duygu, duşunce ve davranışların gulung olan taraflarını bulup gikartmak suretiyle; bunları, kimi zaman yazıyla da destekleyerek kasitli olarak abartılmış/bozulmuş bigimlerde vermesidir. Bu şekilde gulmece ogesinin yaratılması amaglanır (Alsag 2001: 61).

Halk fıkraları, hiciv, latife, mani, taşlama, fıkra gibi mizah turleriyle ayni ailede yer alan karikatur, anlaşılabildiği ve okuyucuyu şaşırtabildiği olgude etkisini arttırır (Ozer 1994: 7).

Karikatur sanatını, mizah (gulmece) ogesinden ayrı duşunmenin mumkun olmadigi bir gerkektir; ancak karikaturun mizahtan ibaret olmadığını da belirtmek gerekir. Mizah, karikaturun iki temel taşından birisidir ve igerisinin belirleyicisi konumundadır. Bunlardan digerisi ise, bigimsel agidan sahip olduğu gizgisel ozelliklerdir. Bu iki unsurun birleşimi olarak karikatur, ikisinin uyumlu bir sentezinden oluşan ozgun bir sanat dali olarak kendini ortaya koyar (Arik 1998: 42-43).

Karikaturde mizah ogesi ile eleştirelilik birbirinden bagimsiz duşunulemez. Temel amacı guldurmek olan mizahın derinlerindeki dinamiklere bakildiginda, gogu zaman hakim sınıflara, elit kesimlere, iktidari elinde bulunduranlara yonelik toplumsal tepkinin dişa vuruldugu bir mecra olduğu gorulmektedir. Ona, *gulumseyen dfke* denmesinin sebebi budur. Mizah, yaşam mucadelesinde kaybetmiş ve yonetlen olarak konumlanmış, ezilen ve somurulen sınıfların, guğlulere, iktidar sahiplerine karşı kullandıkları bir silah olarak gorulebilir. Karikatürücü mizah kullanarak oluşturduğu yapıtına, kimi zaman ironi ve satir gibi anlatım ozelliklerini de ekleyerek yapıtını zenginleştirebilmektedir (Arik 1998: 43-44).

ilk modern karikaturun, 17. yuzyilda italya'da ortaya giktigi ve bu ilk gizimlerin, insan suretinin abartılı ve kasitli olarak bozulmuş formlarından oluştugu bilinmektedir. Karikatur, zaman iginde konularında ve bigimsel ozelliklerinde yaşadigi değişimlerle beraber ilgi alanını genişletmiştir (Ozer 1994: 9). 18. yuzyilda resim ve oymabaski alanlarında toplumsal ve siyasal eleştiri tarzının gorulmeye başlamasıyla beraber karikatur de bu yone dogru evrilmiştir (Alsag 2001: 62). Karikaturun toplumca paylaşımının artmasında ve yaygınlaşarak genel kabul gormesinde baski makinesinin gelişimi kritik bir noktadır. Matbaadaki gelişmelere koşut olarak gok sayıda kopya uretilebilmesi mumkun olmuş; karikatur de geniş kitlelerle buluşma olanagi elde etmiştir (Ozer 2007: 45).

19. yüzyılda Fransa'da yaşanan toplumsal hareketler, karikatür tarihinin kırılma noktalarından biri olarak görülür çünkü bu dönemde, hayati ve siyaseti değiştirme yönünde üretilen siyasi karikatürler, mizahın iktidar odaklarına karşı saldırgan ve yıkıcı bir şekilde kullanılabilceğini somut biçimde göstermiştir (Oral 2001: 17). 19. yüzyılda yaşanan gelişmelere rağmen karikatür sanatının, toplum nezdindeki önemini ve gerçek anlamını 20. yüzyılda kazandığı söylenebilir. Bu bağda, iktidarlara sarsma yönünde önemli bir silah olarak kullanılabilceği tam olarak idrak edilen karikatürün özellikle siyasi turu, alana egemen olmuş ve geniş bir coğrafyada gizilir hale gelmiştir. Karikatür, hiciv, mizahi şiir, komedi, fıkra gibi diğer anlatılarla beraber toplumun güncel sorunlarından beslenen ve toplumu yönlendiren bir araç olarak yükselişe geçmiştir (Ongoren 2001: 33). Bu yüzyılda karikatürün üstlendiği önemli siyasal rollerle bakıldığında; her iki dünya savaşında da savaş karşıtı muhalif bir karikatür anlayışının egemen olduğu söylenebilir. Özellikle 2. Dünya Savaşı'nın başlaması ve faşizmin güğlenmesine karşı mücadelede karikatür etkin bir rol üstlenmiştir. 2. Dünya Savaşı ertesindeyse, dünyanın tekrar yapılanma aşamasında, siyaseten iki kutuplu bir dünya oluşmuş ve soğuk savaş dönemine girilmiştir. Bu dönemden itibaren karikatürçülerin, gogunlukla demokrasi ve özgürlüklerin yaygınlaşması anlamında mücadele verdikleri; sosyal adalet ve barışın tesisini kendilerine önemli bir misyon olarak belirlediği görülmektedir (Oral 2001: 18). Gazete, dergi ve sergilerde hedef kitlelerine ulaşmaya gabilayan karikatür, 20. yüzyılın sonuna doğru yaşanan teknolojik gelişmelere koşut olarak televizyon, bilgisayar ve internet mecralarında da kendine yer bulur hale gelmiştir (Ozer 2007: 45).

Türkiye'de, Batı'dakine benzer bir gelişim gizgisi izlediği görülen karikatür, başlangıcından bir süre sonra toplumsal ve siyasal amaçla kullanılabilcek etkin bir anlatı turu olarak konumlanmıştır. Türkiye'de karikatürün gelişim gizgisine bakıldığında özellikle toplumun yaşadığı kritik geçiş dönemlerinde ve galkantili politik dönemlerde önem kazandığı ve bir mücadele aracı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır (Arik 1998: 11). Cumhuriyet'in ilanından sonra hareketlenen karikatür ortamı, iniş gikişler yaşasa da eleştirel nitelikteki gizgisini bir biçimde devam ettirebilmiştir (Balcioglu 1983). Buna ek olarak, demokratik mücadelelerle ilgili olan tarihinde karikatürün, gogunlukla demokrasi ve özgürlükten yana tavir aldığı söylenebilir (Tanilli 2001: 21).

"Diyoben" isimli ilk Türk mizah dergisinde 1870 yılında yayınlanan karikatür, birgok kay-

nak tarafından ilk Türk karikatürü olarak kabul edilmektedir (Balcioglu 1983: 5, Ozer 1994: 2). Osmanlı'da basimevlerinin gelişimine koşut olarak üreilmeye başlayan karikatürün (Arik 1998: 11) kısa bir süre içinde toplumsal eleştiri işlevi kazandığı söylenebilir. 2. Abdulhamit döneminin baskıcı ortamında bir süre sessizliğe gomen karikatür, 2. Meşrutiyet ile yeniden ortaya gikmiştir (Alsag 2001: 62). Türkiye'de karikatür sanatının, gazete mecrasında yer alması ise, ancak Cemal Nadir'in 1920'lerin sonlarında karikatürü, gazeteye taşımasıyla mümkün olmuştur (Ozer 1994: 2). 1950'lerde tek partili dönemden gok partili döneme geçiş ve beraberinde getirdiği siyasal ve toplumsal hareketlilik, karikatürün kamu nezdindeki önemini artmasını sağlamıştır (Kayış 2009: 27). Aynı dönemde "Markopaşa" dergisinde yayınlanan karikatürler de siyaseten sert bir gizgide geniş bir okuyucu kitlelerine ulaşarak siyasi karikatürün izlenirliğini arttırmıştır (Ozer 1994: 13). Siyasi etkinliğini 1960'li yıllarda da devam ettiren karikatürün, bu dönemde siyasal ve sosyal sorunlara değinmek konusunda daha cesur ve dolaysız bir yaklaşım sergileyerek, eleştireliliğini on plana gikardığı söylenebilir (Kayali 2001: 95-96). 1970'li ve 80'li yıllar ise "Akbaba", "Girgir", "Limon" gibi dergilerin, özellikle siyasi karikatür alanındaki üretimleriyle anılmaktadır (Ozer 1994: 14, Arik 1998: 102-103). 1980'lerde Cumhuriyet Gazetesi sayfalarında yer alan gündelik hayat sorgulamalarına dayanan gizimler de karikatür adına, bu dönemdeki bir diğer önemli üretim olmuştur (Arik 1998: 79). Gazete sahipliğinin değışen yapısı, 1980 sonrasında habercilik anlayışındaki değışitli değışimleri beraberinde getirmiş; bu durum, karikatürü de etkilemiştir. Arik (1998: 131)'a göre, 1980 sonrasında değışen basın ortamına, karikatürçüler uyum sağlayamamış ve kendilerini yenileyemedikleri için, gazetele- rin diğer bölümlerine oranla geri planda kalmışlardır. 1990'li yıllara gelinirken, karikatür dergilerinin genel eğilimi, mizahın salt gölme eyleminin yanına acı bir golumseyiş, acıtan bir

gerçeklik boyutu eklenmesi yönünde olmuştur (Arik 1998: 104-105). Cizgilerinde estetik hazlar yerine siyasi eleştiriye esas alan karakteriyle *Leman Dergisi*, 90'larda *Türk Karikatürü* adına önemli işlere imza atmıştır (Arik, 1998: 109).

Hem dünyada hem de Türkiye'de, doğuşundan kısa süre sonra bannırdığı potansiyelin farkına varılarak, siyasi kulture eklenilen ve guncel siyasetin şekillenmesinde ve kamuoyunu etkilemede aktif bir rol oynamaya başlayan karikatür, kimi zaman mevcut düzeni desteklemek için, kimi zamansa düzene muhalefet etmek adına etkin birimde kullanılmıştır. Mizahi unsurlar barındırmadan dolayı yüksek bir geciklik katsayısına sahip olan karikatür, akla ve mantığa seslenen yapısıyla okuyucuyu etkileyen, harekete geyirme potansiyeline sahip olan ve bu sebeple belli bir saygınlık kazanmış bir gizim sanatıdır. Karikatür ile guncel siyaset birbirleriyle yakın ilişki içinde ve bu ilişki sürecinde siyasal iğekli karikatür, guncel siyasetten etkilenecek üretilir ve alicisiyle buluşup dolaşıma gegerek toplumu etkileme potansiyeline sahip olur. Bu ağıdan karikatürler üzerinde inceleme yapmanın, hem siyasal hem toplumsal gikarimler yapmaya olanak verdiğı soylenabilir.

Bu galişma, guncel siyasi tartışmalann segim dönemlerinde, her zamankinden daha yoğun, kritik ve karmaşık bir hal aldığı varsayımından hareketle; anlaşılması gıg siyasi sureglerin karikatür imgelemine yansımalarını okumayı amag edinmektedir. Bu amag doğrultusunda, Türkiye'de segim döneminde ulusal gazetelerde yayınlanmış siyasi karikatürler gozumlenmeye galişilmiştir.

Calışmanın ilk bolumunde karikatür türlerinden siyasi karikatürün temel unsurları, siyasetle ilişkisi irdelenmiş; ikinci bolumde siyasi karikatürün özelliklerine, temel işlevleri ve toplumsal onemi bağlamında değinilmiştir. Son bolumde ise gostergebilimsel yöntem tanımlanarak, 12 Haziran 2011 Genel Segimleri oncesinde gazetelerde yer alan siyasi karikatürler gozumlenmeye galişilmiş ve analizden gikan sonuğlar değerdendirilmiştir.

1. StYAsi KARİKATUR

Bu bolumde karikatür türlerinden siyasi karikatürün tanımı yapılarak gazetelerde yer alan siyasi karikatürlerin genel özelliklerine değinilmiş ve karikatür-siyaset ilişkisi ağıklanmaya galişilmiştir.

Karikatürleri konularına göre beş kategoriye ayırmak mümkündür (Arik 1998: 63-64): "*Siyasal grafik gulmece, gulmeceli grafik portre, sagma grafik gulmece, gulmece deseni ve reklam gulmecesi*" Bunlardan siyasal grafik gul-

mece (siyasi karikatür) türündeki karikatürler, günlük basında düzenli ve sürekli olarak yayınlanan ve guncel siyasetle bağlantılı konuların sıklıkla işlendiğı gizimlerdir. Bu türden karikatürlerin yoğunlukla gazetelerde yer aldığı gırlmaktadır. Bunun dişında tuhaflığı ve garipliğiyle okuyucuda çok etkisi yaratma amacı taşıyan sagma grafik gulmece; komik portre giziminde dayanan gulmeceli grafik portre; gok farklı konuların işlendiğı gulmece deseni; tuketim odaklı olan ve muşteriye rahatlatmayı ve yonlendirmeyi amag edinen reklam gulmecesi diğr karikatür türleri olarak amaglarına uygun şekilde farklı medya ortamlarında kendilerine yer bulurlar (Arik 1998: 63-64).

Karikatür, siyasetten bağımsız duşunulemeyecek bir sanat dalı olarak varlığını sürdürmektedir. Çok koklu bir gegmiş sahip olan bu ilişki, mekana, zamana, dönemin şartlarına ve kişilerine göre değiişimler gosterir. Karikatür bazen siyaseten yıkıcı, dnuşturucu bir etkiye sahip olabilirken; bazen de gereğ olarak nitelenebilecek, egemen olan siyaset anlayışıyla uyumlu ve daha uysal bir kiliga burunabilir (Oral 2001: 17). Hem karikatür hem de siyasetin, geniş kesimlere seslenme ve etkileme gabası gostermesi de bu ikiliyi birbirine yaklaştıran bir diğr unsurdur (Alsag 2001: 62). Dolayısıyla karikatürü, siyaset kurumuyla toplum arasında bağ kuran bir siyasal iletişim aracı olarak gormek mümkündür.

Siyasi karikatürün ne olduğunu kavrayabilmek için Fransızlar tarafından *humoristik (mizahi) desen* ile *karikatür* arasında yapılan ayırımın ağıklanması gerekmektedir. Ele alınan bir konunun, estetik kaygıların yoğun birimde gozetilerek zarif bir bigimde anlatıldığı humoristik desenden farklı olarak karikatürde kavgı, şiddet, başkaldm havası hissedilmekte ve estetik kaygılar geri plana atılmaktadır. Temel kaygı, ele alınan konunun, okuyucuya anlaşılır bigimde aktarılması olmaktadır. Karikatür, konusu itibarıyla sıklıkla toplum düzeniyle, onu oluştıran ve guncel siyaseti yonlendiren kurum ve

kuruluşlarla; egemen toplumsal normlarla alay etmeyi temeline alır; okuyucu tarafından hızlı şekilde anlaşılması ve tepki alması (şaşkinlik, kahkaha gibi), onun başan olgutu olarak kabul edilir. Humoristik desende ise okuyucunun daha yavaş tepki vermesi beklenir çünkü karikatürden farklı olarak tamamen yazısız, gizgilerle yaslanan bir anlatıma sahip olan bu türde, okuyucunun duygusal tepkiyle verdiği geribeslemeden ziyade, derin bir düşünsel aktivite iğine girmesini bekler (Topuz 1997: 9). Humoristik deseni anlamak ve algılamak için grafik sanatının inceliklerini bilmenin yanı sıra, simgeleri gözebilme yeteneğine de sahip olmak gerekirken; karikatür, okuyucusundan böyle nitelikler beklemeyen bir türdür. Geniş halk kitlelerine seslenen karikatürünün her zaman açık, garpici ve esprili olmak gibi zorunluluğu olduğu söylenebilir (Topuz 2001: 44). Humoristik desenin kalıcılığı ve sanatsal yani daha ağır basarken; karikatür, günceli yakalamak adına gabalayan gelip geciği bir tür olarak görülür. Dogası itibarıyla güncel olanı yakalayip okuyucusuna aktarmayı amaçlayan gazeteler ve dergiler, karikatürler için en uygun mecralar olurken; humoristik desenler ise kitap ve sergi gibi mecralarda kendilerine yer bulmaktadır (Topuz 1997: 9-10).

Fransızlarca yapılan ikili ayırım bağlamında; Türkiye'de gazete ve dergilerde yayınlanan siyasi karikatürlerin, "karikatür" olarak tanımlanan türle kabul ettiğini söylemek mümkündür. Fransızların karikatür ile humoristik desen arasında yaptığı bu ayırımı aksine, Türkiye'de karikatür denildiğinde, zitti olarak konumlandırılan humoristik deseni de kapsayacak şekilde geniş bir kavram olarak algılandığı görülmektedir. Ayrıca Batı'nın aksine, Türkiye'de karikatürün tanımlanmasında ve türlere ayrılması konusunda netlik sağlanamadığı için humoristik desen üzerine üretim yapan birçok sanat karikatürçüsünün gazetelerde gizdiği görülmektedir (Arik 1998: 67).

Karikatürün tarihsel gelişim gizgisinde, gazetesinin ayrı bir yeri bulunmaktadır. Temel form ve igerisini, mizah dergilerindeki gizimlerle kazanan karikatür, günlük gazetelerin bigim ve igerik özelliklerine uygun şekilde evrim geçirmiştir. Bu, dergi ve gazetesinin farklı özelliklere sahip olmasının getirdiği geçitli yapısal zorunluluklar sebebiyle yaşanan bir surettir. Öncelikle gazeteler kısa omurlu iletişim araçlarıdır ve sürekli yeni, güncel haberleri yakalamak ve vermek adına gündemini sürekli değiştirmek durumunda kalan araçlardır. Gazetede yayınlanacak bir karikatürden de buna uygun olarak, zamanla yarışarak gündelik yorumlar igermesi beklenir (Arik 1998: 65-66). Gazete karikatürçülerinin güncel olayları yorumlayabilme gu-

cune sahip olmaları ve halkın anlayabileceği, sade bir dil kullanarak gizimlerini gerçekleştirmeleri beklenir. Temel amaçları karikatür gizmekten ziyade; bir konuyu gizgilerin dilini kullanarak anlatmaktır. Arik (1998: 67), bu bağlamda gazete karikatürçülerinin öncelikle gazeteci olarak görülmeleri gerektiğini belirtir. Gazete karikatürçüleri, haberlere getirdikleri yorumlar ve farklı bakış açılarına, mizahi unsurlar da ekleyerek okuyucu üzerinde etkili olma fırsatına sahiptirler. İyi karikatürlerin manşet ya da başyazı oranında değer taşıdığı söylenebilir.

Bir "haber yorumculuğu" olarak ele alındığında gazete karikatürlerinin, okuyucuyu sıkımsayacak, ilgi uyandırıcı bir forma sahip olması beklenir. Karikatürler, aktarmak istediği özgün yorumu, gerektiğinde klişelere de başvurmamak suretiyle, anlaşılır simgeler kullanarak aktarma yoluna gider; gogunlukla kolay kavranacak benzeşmeler ve karşıtlık öğelerini kullanır. Makalelere oranla daha dar bir alana sahip olan gazete karikatürleri, sinirliliğine karşı gorsel öğelerin verimli kullanımıyla can alıcı noktaya, dolaysız bir bigimde gönderme yapabilme özelliğine sahiptir. Okuyucu adına en önemli unsurlarından bir diğeri de, anlaşılabilir için fazla zaman talep etmemesidir. Okuyucuların yüzde 90'ının ilk olarak karikature baktıkları hesaba katıldığında, gazete için gizilen bir karikatürün, bilgiyle yogrulan yorumu anında verebilmesi ve gündeme dair öncül bilgiyi aktarabilme yeteneğinin kullanımı önem kazanmaktadır (Arik 1998: 68).

Gazete karikatürlerini, konularına göre sınıflandırmak mümkündür. Hunerli (aktaran Arik 1998: 68-69), "siyasi karikatür, portre karikatürü, haber konulu karikatür, eğlence karikatürü, bant karikatür ve gizgi roman, reklam karikatürü" şeklinde sınıflandırma yapılabileceğini belirtir. Bunlar içinde en yaygın karşılaşılan tür olan siyasi gazete karikatüründe, gogunlukla siyasetçiler ve güncel siyaset konu edilmektedir. Konularını sıklıkla gündelik siyaset alanından seçen siyasi gazete karikatürü, gizgi vasita-

siyasa siyasetin gunkluk akişini yansitması baki- mindan, hem Batı'da hem de Türkiye'de deger- li gorulur (Ozer 2007: 45).

Gunumuzde hala birgok gazete ve dergi, geçitli sayfalarında karikature yer vermektedir; ancak karikaturun okuyucu uzerinde yarattigi etki ve yonlendirme gucune bakildiginda eskiye oranla bir duşuşun oldugu soylenebilir. Buna karşin, siyasi ve toplumsal anlamda barindirdigi po- tansiyel ile karikatur, siyasi ortamın gerildigi ve kutuplaşmalann arttigi donemlerde gegmiş- teki etkin rolunu oynayabilmektedir.

2. SiYASI KARIKATURUN İSLEVLERİ

Siyasi karikature yonelik farkli tanimların ele alindigi bu bolumde, siyasi karikatürünün nasıl bir gorev ustlenmesi gerektiği ve siyasi karikaturun temel işlevinin ne olduğu agiklan- maya galişilmiştir.

Siyasi karikatur, karikatur sanatının bir turevi olarak siniflandirilmaktadır. Siyasi karikatur turunde yapitlar ureten bir karikatürünün hangi ilkelere sahip olması gerektiği konusun- da kati sinirlarla gizilmiş kurallar mevcut de- gildir ve bu konuda farkli gırrişler mevcuttur. Bu farklılıkların temelinde, karikaturun toplum yaşamının neresinde duracagina ve hangi rolle- ri ustlenmesi gerektiği yatmaktadır.

Tanilli (2001: 21), karikaturun doguşundan itibaren temel işlevinin politik oldugunu belirtir ve siyasi karikatürüye, kapsayici bir bakiş agisiyla, guncel olayları toplum adina anlaşilir hale getirmek ve gizgilerle felsefe yapmak gibi onemli gorevler yukler. Karikaturun, ozellikle 20. yuzyıl siyasetinde ustlendiği siyasal rollere bakildiginda, buyuk savaşlarda ve siyasi bu- ran donemlerinde demokrasiden yana tavir almasının onemli olduğu gorulmektedir (Oral 2001: 18). Mumberson (2001: 13)'a gore, siya- si karikatürünün temel gorevi, medyatik beya- natların altında gizlenen ideolojiyi agiga gikar- tarak, bir tur gergegin teşhircisi rolunu oynar- maktır. Bununla beraber politikacılara, halk destegi kazandirmek adina uretim yapan kari- katüruler de her donemde etkinlik gosterme- ktedir. Oral (2001: 18), siyasi karikaturu tanım- larken, "gorevsellik" kavrami gergevesinde iki farkli tutumun varliga dikkat geker. Bunlar- dan gorevsel olan siyasi karikaturde; karikatur, siyasetin bir pargasi olarak işlev gorur ve gun- cel gercekleri verili ve dogal olgular olarak degil, değıtirilmesi gereken gegici siyasalar olarak ele alır. Kimseden yana olmamak ana hedeftir ve her türlü iktidara ve egemen sinifla- ra karşi mucadele etme yoluna gidilir. Toplum adina farkindalık yaratmak gibi bir amaci var- dir ve bu ugurda gogu zaman yıkici ve saldir- gan bir gizgi takip edilir. Gorevsel olmayan

siyasi karikatur ise, muhattabi konumundaki siyasi elitle daha yakin ilişkiler geliştiren, mev- cut gercekleri pekiştirme yolunda adımlar atan angaje bir duşunce yapısına sahiptir. Siyasetin bir pargasi olmaktan ziyade, siyaseti ve siya- setgileri kendine konu edinir. Saldirgan ve etkili olmaktan gok uysal, sevecen ve guven verici bir gizgiye sahiptir. Oral (2001: 18)'a gore, ikinci tip siyasi karikatürler, gunumuzde egemen olan anlayişi yansitir; hafiflemiş siyasi karikatur anlayişi olarak bu yaklaşimin, değı- şen siyasal şartların bir geregi olarak yerleştigi de soylenebilir. Topuz (1997: 12)'a gore ise, bir siyasi karikatürucuden, iyi bir gazeteci gibi siyasal bir duşunceyi sahiplenmesi; karikatu- runde siyasal yorum yapabilecek kapasiteye sahip olması; mesajını, okuyucunun anlayabi- leceği netlikte ve kısa surede verebilmesi; gi- ziminde mizahi da barindirması; yaptigi karika- ture ne zaman, nerelerde, hangi sosyal ve kul- turel bağlamda bakilacagini goz onunde bulun- durması beklenmektedir. Siyasi karikatürucu- nun, yansız olması beklenmezken; gizimini, yazıyla desteklemek konusunda da ozgurdur.

Goruldugu uzere, siyasi karikatürucu, gorevi topluma haber taşimak olan bir muhabirden farkli olarak ve koşe yazarına benzer şekilde taraflı yorum yapabilme; ele aldıgi guncel konu ya da haberi, duşunceleri dogrultusunda toplu- ma dogrudan aktarabilme serbestisine sahiptir. Buna ragmen siyasi karikatürler kalıcılık konu- sunda sikinti yaşarlar ve genellikle bir gunkluk yaşamları vardır; ancak istisnai de olsa, ansik- lopedilere ve sanat tarihine gegmiş siyasi kari- katürler mevcuttur (Topuz 1997: 13). Monard (aktaran Oral 2001: 18) basındaki siyasi karika- turun varlığının, bir ulkenin demokrasisinin işleyişi agisindan hayati bir unsur oldugunu belirtir. Bu dogrultuda haber ya da bilgi, kari- katürucu tarafından alaycılığın ust sinirlarını zorlamak suretiyle yorumlanmalı ve irdelenme- lidir.

Siyasi karikatürler ozellikle, gunceli yakalama ugraşındaki gazetelerde kendilerine yer bula- bilmektedir. Türkiye'deki siyasi gazete karika-

turunun genel özelliklerine bakıldığında; karikatürçülerin nadiren siyasal konularda uzmanlaşmış kişiler oldukları ve göğü zaman bir koşe yazarı işlevi üstlenmedikleri soylenebilir. Gazetede yayınlanan siyasi karikatürlerin genellikle ilk sayfada, kimi zaman da iç sayfalarda yayınlanabildiği görülmektedir (Topuz 1997: 12-13). Gitalin önemli görülen, gündemi belirleyen olaylarının gizgi yoluyla yorumlanması gibi bir işleve sahip olan siyasi gazete karikatürlerinin gizerleri, genellikle önceden belirlenmiş sınırlar igerisinde kalarak, gazetenin yayın politikasının dışına çıkamaya gayret gösterir. Gazete karikatürçüleri guncel olaylara bagimlilikleri sebebiyle, öncelikle gazeteci olarak görülebiller; ancak onların, aynı zamanda imgeleri kullanarak yarattıkları eserlerle, gazetenin en sanatsal bölümünün yaratıcısı olarak saygın bir konuları da vardır (Arik 1998: 65-66).

Siyasi karikatürün işlevi, karikatürü ve siyaseti algılayış tarzına koşut olarak farklılıklar igerse de üzerinde durulan ortak noktaların, demokrasi savunuculuğu ve siyaset kurumlarına yönelik eleştiri olduğu görülmektedir. Eleştiriden uzak duran bir siyasi karikatürçünün, siyasi karikatürün tarihsel mirası doğrultusunda temel işlevini yerine getirmedigi soylenebilir.

Basın agisından siyasi karikatürler, etkisi anlaşılır olduğu oranda vazgeçilmez hale gelmiş ve gizildiği gazetenin kimliğinin oluşumundaki önemli unsurlardan biri olmuştur. Dolayısıyla, basının siyasi karikatürden yoksun olmasının ciddi bir eksiklik yaratacağını söylemek mümkündür.

3. YONTEM

Bu çalışmada 12 Haziran 2011 Genel Segimleri oncesinde gazetelerde yayınlanan siyasi karikatürler gostergebilimsel agidan gozumlenmiştir. Çalışmaya konu olan karikatürler, 12 Mayıs 2011 ile 12 Haziran 2011 tarihleri arasındaki 30 günlük surette, ulusal gazetelerde yayınlanan karikatür evreni iginden iradi yontemle segilmiştir. Segilen karikatürler, segim karikatürleri evrenini temsil etme iddiasını taşıamaktadır. Çalışma kapsamında 4 adet AKP, 4 adet CHP, 4 adet MHP ve 2 adet de ortak temali olmak üzere toplam 14 adet karikatür incelenmiştir. Bu karikatürler Cumhuriyet, Habertürk, Hurriyet, Sabah, Star, Zaman, Akşam gazetelerinden alınmıştır. Segim döneminde günlük ulusal gazetelerde yayınlanmış olan turn karikatürlerin analizini yapmak, çalışmanın kapsamı agisından mümkün olmadığı için incelenen karikatürler, segim döneminde yayınlanan karikatürlerin genel eğilimini verebilecek şekilde segilmeye çalışılmış; bu segim esnasında, çalışmada kullanılan gostergebilimsel go-

zumleme yontemine uygunluk da karikatür segiminde bir kriter olarak gozetilmiştir. Segilen karikatürlerin tumu, segimle ya da segimde yarişacak partilerin durumuyla ilgili bilgi ve yorum igeren özgün siyasi karikatürlerdir; dolayısıyla aynı dönemde yayınlanan ve farklı konuları işleyen karikatürler çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışmadan çıkartılan sonuclar, gostergebilimsel yontemin ve araştırmacının analiz yeteneğindeki sınırlılıklara sahiptir.

Çalışmanın temel amacı, 12 Haziran 2011 Genel Segimleri oncesinde Türkiye'de yayınlanan günlük ulusal gazetelerdeki karikatürlerde partilerin nasıl sunulduğunu incelemek suretiyle; segim döneminde hangi konuların daha sık işlendiğine, bu konuların nasıl yorumlandığına bakmak; yayınlandığı gazete ile karikatürün ideolojisini karşılaştırmak ve segim sürecinde yayınlanan karikatürlerin siyasi ve toplumsal olarak nasıl bir işlev gördüğünü agiga gikarmaktır. Çalışmanın amacı doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

- Karikatürlerde hangi konular işlenmiştir?
- AKP, CHP, MHP ve BDP karikatürlerinde nasıl temsil edilmiştir?
- Parti ve lider temsilleri olumlu mudur, olumsuz mudur?
- Partilerin segim dönemindeki vaatleri ile bunların temsilleri arasında nasıl bir bag kurulmuştur?
- Karikatürlerin yayınlandığı tarihte siyaset alanındaki gelişmeler, karikatürlerin igerisine nasıl yansımıştır?
- Karikatürlerde partiler ne tür karşıtliklar üzerinden temsil edilmiştir?
- Karikatürlerde hangi partiler arasında ortakliklar kurulmuş; bu ortakliklar, hangi benzerlikler üzerinden, ne şekilde aktarılmıştır?

Çalışmada gostergebilimsel gozumleme yontemi tercih edilmiştir. Cunku bu yontemin, gorsel/sozel gosterge olarak karikatürün anla-

mini ortaya koymada en uygun yontem olduğu duşunulmaktadır. Hem sozel hem de gorsel gostergerler, katmanlardan oluşan anlam dizgelerine sahip olmaları bağlamında, igeriklerinin ozune ulaşmak her zaman gok kolay olmayabilir. Bu bağlamda gorsel metinlerin soylemlerinin gozumlenmesinde gostergebilimsel yontem, kullanilabilecek en onemli araglardan birisidir (Yucel 2009: 289).

Dilbilim galişmalarından yola gikilarak oluşturulmuş bir galişma alanı olan gostergebilim, "gostergerleri inceleyen bilim dali" ya da "gostergerlerin bilimsel incelemesi" şeklinde tanımlanabilir (Rifat 2009: 11). Gostergebilimsel galişmaların kapsama alanı, gostergerinin olduğu her şeyi igerecek denli geniştir. Bu bağlamda, "kendi dişında bir şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek nitelikte olan her geşit bigim, nesne, olgu, vb." (Rifat 2009: 11) ogeler bu alana dahil edilerek incelenebilir. Gostergebilimin temel araştırma birimi gosterge iken; ilgi odagi, bir metindeki gostergerlerin bir arada nasıl işledikleridir (Erkman-Akerson 2005: 26-27). Gostergebilimsel gozumlemede anlami ortaya gikartmak için gosteren ve gosterilenleri ayriştırmak ilk yapılacak işlemdir ancak anlami ortaya gikarmada bu yeterli degildir. Berger (aktaran Moriarty ve Shay 2007: 117)'in degindiği gibi, anlam igerikten ziyade ilişkiler tarafından belirlenir. Dolayısıyla, bir gostergebilimcinin yapması gereken, hem gosterenlerin gosterilenlerle ilişkisine bakmak hem de mesajdaki gostergerler arasındaki ilişkilere odaklanarak anlami ortaya gikarmaktır. ilk bakişta yalin ve dogal gibi gorunen, agik anlamlı olduğu sanılan bir gosterge metni, kimi zaman ideolojik bir yan anlami da igeriginde barindirabilir. Bir metnin yan anlami genellikle ikincil, belirsiz ve ideolojik bir igerige sahiptir (Barthes 1999: 236-237). Barthes (aktaran Parsa ve Parsa 2004: 16), yan anlamları gozumleyebilmenin gosterilene bakarak mumkun olabileceğini; onun, gercek dunyayla ve iginde yer aldığı siyasi ve kulturel ortamla olan ilişkisine bakılmasının yan anlami vereceğini savunur. Gosterilen kavramı, gosterenin işaret ettiği bir nesne olarak anlaşılmamalıdır; gosterilen, nesnelerin soyutlanmasından meydana gelir ve bu suregte için igine gostergeyi yaratanın ideolojisi girer. Bu bağlamda galişmada inceleme nesnesi olarak segilen karikaturlerin igerdikleri sozel ve gorsel iletiler, hem kendi anlamları agısından, hem aralarındaki ilişkiler bağlamında, hem de siyasi ve toplumsal bağlamla kurdukları ilişkiler agısından gozumlenmeye gahşilmiştir. Gostergebilimsel gozumleme kapsamında karikaturler şu şekilde incelenmiştir:

-  ozumlemenin başlangıcında belirlenen gostergerlere, işlevsel agıdan onemli olan gosteren/gosterilen ayrimi uygulanmış ve duz anlam ile yan anlamlar ortaya konmuştur.

-  ozumlemede gostergerler, gorsel ve sozel gosterenlerin birbirleriyle ilişkileri ve bir arada meydana getirdikleri anlamlar bağlamında gozumlenmiştir.

- Karikaturlerde yer alan yapısal ve anlamsal benzerlikler ve karşitliklar belirlenerek analiz edilmeye gahşilmiştir.

- Son olarak, gostergerlerin igerdiği yan anlamların, gonderme yaptıkları guncel siyasetle ve segim gündemiyle nasıl bir ilişkisi olduğu, karikaturlerin ideolojisini agıga gikarmak adına agiklanmaya gahşilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bolumde, 12 Haziran 2011 Genel Segimleri oncesindeki 30 gunluk sureg igerisinde yayınlanan; Cumhuriyet, Haberturk, Hurriyet, Sabah, Star, Zaman, Akşam gazetelerinde yer alan 4 adet AKP, 4 adet CHP, 4 adet MHP ve 2 adet de ortak temali olmak uzere toplam 14 adet karikaturun gostergebilimsel gozumlemesi yapılmıştır.

4.1. AKP Karikaturlerinin  ozumlemesi

Kaynak: Cumhuriyet, 2 Haziran 2011.

KARIKATUR-1

Gosterge: AKP Karikaturu.

Gosterenler: Erdogan'in ruyasi, yuzden akan ter, deniz, yatak, televizyon, surat ifadeleri, yorgani tutuş şekli.

Gosterilenler: AKP-CHP rekabeti, korku, telaş, kagiş, gug farki.

Analiz: AKP'nin lideri Erdogan ile segimde yariştigi rakibi CHP lideri Kiligdaroglu'nun yer aldığı karikatur, Erdogan'in ruyasi şeklinde resmedilmiştir. Erdogan'in yatakta yatıyor oluşu duz anlamda uyuma eylemine karşılık gelmekte; karikaturun yarisini kaplayan baloncuk ise, Erdogan'in ruya gordugunu okuyucuya aktarmak için resmedilmiştir. Ruyada, Kiligdaroglu'nun denizin iginden bir televizyon görüntüsü olarak gittiği ve Erdogan'in da ters istikamete yuzmeye gastiği gorulmektedir. Duz anlamda yuzme eylemi olarak algılanan bu eylem, yan anlam düzeyinde, Erdogan'in yatakta, yuzunden akan ter gostereniyle ve yorgani sikica tutan elleri ile birleştirildiğinde; bunun, korku ve telaş igeren bir "kagiş" olduğu anlaşılmaktadır. Dolayisiyla Erdogan'in, ruyasına giren Kiligdaroglu'nun televizyondaki imgesinden telaşla kagtiği şeklinde yorumlanabilir. Sozel gosteren olan "Kagmaaa, sadece tartışacagiz!.." sozu ile hem karikaturun anlami pekiştirilmekte; hem de Kiligdaroglu ile Erdogan arasında bir gug farki olduğu aktarilmek istenmektedir. Erdogan'in, karikaturun farklı duzlemlerinde (gerçek ve ruya boyutunda) resmedilen iki yuz ifadesinde de agikga gorulen telaşa kapılmış, korkulu halinin karşıti olarak Kiligdaroglu'nun imgesi, bir televizyon ekranıyla korkusuzca, denizi yararak gikmiş gibi durmakta ve gok sakın bir goruntu gizmekte; bu bağlamda iki lider arasındaki gug farki somutlaştırılmak istenmektedir.

Yorum: Karikaturun vermek istediği mesaj, "Erdogan'in Kiligdaroglu ile televizyondaki bir programa katilip tartışmaktan gekindigi ve bunun, Erdogan'in kabusu haline geldiği" şeklindedir. Karikaturun temel düşuncesi, segim donemi suresince Kiligdaroglu'nun Erdogan'i televizyonda tartışmaya gagirdiği bilgisi üzerine bina edilmiştir. Erdogan'in bu daveti kabul etmeyişinin, Kiligdaroglu tarafından sikga eleştirildiği ve siyasi kampanya soyleminin bir pargasi olarak işlev gordugu bilinmektedir. CHP-AKP rekabetinde CHP'nin tarafında konumlandığı gorulen karikatur, Cumhuriyet

Gazetesi'nin ideolojik duruşuyla gelişmemektedir.

KARİKATUR-2

BBiflan _____ : _____ **Sal Heettcan**

Gosterge: AKP Karikaturu.

Gosterenler: Balyoz, goz bandi, yanan bir ampul, haki renkte kiyafet.

Gosterilenler: Darbe plani, hirsiz, AKP, ordu.

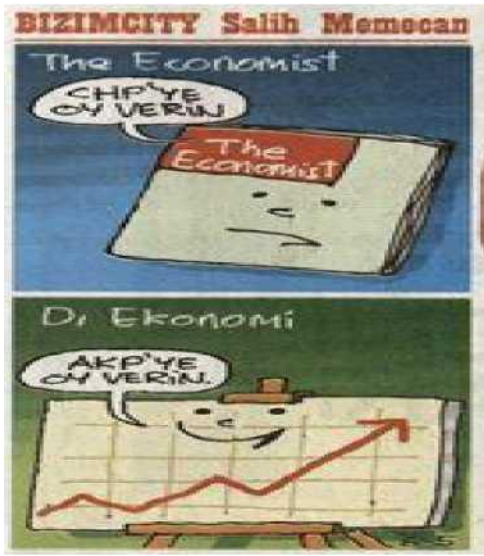
Analiz: Karikaturde yan yana konumlandırılmış ug adet kare gorulmektedir. Bu kareler, soldan saga dogru değışimin olduğu bir eylemsel zamana işaret etmektedir. Gosterenler bağlamında duz anlamsal düzeyde okuma yapıldığında, hirsiz kiligındaki bir adamin elindeki balyozla yanan bir ampulu kirmaya gastiği gorulmektedir. Bu eylemsel dizgenin gosterilenler bağlamında okumasına bakıldığında ise; "balyoz" darbe girişimini, "yanan ampul" ise AKP'yi temsil etmektedir. Ampulun ne olduğunun anlaşılması, AKP'nin amblemi olması sebebiyle oldukça kolaydır. Balyozun ne olduğu ise, donemin guncel haberlerine dair on bilgiyi gerektirmektedir. Balyozun yan anlamını oluşturan bu haber, kamuoyunda "Balyoz Eylem Planı" olarak bilinen ve AKP'yi iktardan indirmeye yönelik olduğu ve ortaya gikarıldığı soylene başansız bir darbe girişimidir. Karikaturde resmedilen ve duz anlamda ampulu kirma girişimindeki başansız eylem, darbe planın başarısızliga ugramasının gosterenidir. Kiyafet kodlarına bakıldığında ise ampulu kirmaya gastişan adamin askeri uniformaların rengi olan haki renkte bir kiyafetle gizildiği gorulmekte; darbeyi planlayanların ordu mensupları olduğu bu şekilde aktarılmaktadır. Adamin gozunde takili olan ve hirsizlerin tanınmamak adına taktıkları bilinen goz bandi

ise, -hirsizliğin yan anlamı ağısından bakildiğinde- darbe planının "sinsice, gizlice" yapılmış olmasının gostereni olarak kullanılmıştır. ikinci karedeki "gatiir" yazısı, adamın elindeki balyozla ampule vurdugunun sozel gosterenidir; ampul yerine balyozun kırılması ve adamın şaşkin baki^lariyla ise eylemi gerkele^tirmek için plan yapanların du^tukleri sikintili duruma gönderme yapılmıştır. Bu eylem sonucunda ampulun kırılmaması; aksine balyozun gatlama, AKP'nin gucunun ve olası bir darbeye karşı dirençli olduğunun gostereni şeklinde okunabilir. "Plan geri teper" ust ba^ligıyla bu anlam guğlendirilmi^tir.

Yorum: "AKP'yi iktidardan indirmek adına planlanan Balyoz Eylem Planı, AKP'nin guğlu duruşu kar^isinde ba^arisizliğe ugramı^tir" şeklinde bir mesaj verilmek istenmi^tir. AKP'ye yakınlığıyla bilinen Sabah Gazetesinin seğıim surecindeki yayın politikasına koşut olarak bu karikaturde de AKP yanlısı bir tutum gorulmektedir.

KARİKATUR-3

Kaynak: Sabah Gazetesi, 5 Haziran 2011.

Gosterge: AKP Karikaturu.

Gosterenler: Kaygılı yuz ifadesi, neşeli yuz ifadesi, dergi kapagi, yazi tahtası, yukseliş grafiğı.

Gosterilenler: AKP-CHP kar^itliğı, mevcut durumdan ho^nutsuzluk, ekonomideki iyiye gidiş.

Analiz: Dikey bigimde yerleştirilmiş, eşit bu-yuklukteki iki kareden oluşan karikaturun ustteki karesinde "The Economist" yazılı dergi kapagında gosteren olarak kaygılı bir yuz ifadesi yer alırken; alttaki karede yer alan yazi tahtasında neşeli bir yuz ifadesi bulunmaktadır. Bu iki kare uzerinden ge^itli kar^itlikler oluştu-

rularak anlam uretilmesi amaglanmı^tir. Karikatur, "CHP'ye oy verin" diyen The Economist Dergisi'nin kapagının yer aldığı karenin kar^iti olarak, "Di Ekonomi" ba^ligıyla "AKP'ye oy verin" diyen kareyi konumlandırmaktadır. Burada Di Ekonomi gostereni, Turkiye ekonomisinin iyiye gittiğı şeklinde bir yorumu barındırmaktadır. Karikature gore, The Economist dergisinin CHP'yi destekleyen tavrında herhangi somut veriye yer verilmezken; alttaki karede ekonominin sürekli daha iyiye gittini gosteren bir tabloya yer verilerek AKP'nin politikaları olumlanmakta; The Economist'in CHP yanlısı tutumu ise ele^tirilmektedir. Ayrıca ustte yer alan karedeki yuz ifadesindeki mutsuzluk ve kaygı, ingiliz dergisinin AKP iktidarından ve bir kez daha iktidara gelme ihtimalinden duyduğu ho^nutsuzluğun gostereni olarak konumlandırılmaktadır.

Yorum: "The Economist" dergisinde yer alan goru^lerin temel alınarak ele^tirildiğı karikaturde, "derginin, CHP için oy istemesi, AKP doneminde Turkiye'deki ekonominin iyiye gidişi du^unuldugunde, hig bir mantığa dayanamayan bir yakla^imdir" mesajı verilmektedir. Karikaturun AKP'yi olumlayan bakişi, Sabah Gazetesinin ideolojik duruşu ile uyumluluk gostermektedir.

Kaynak: Hurriyet Gazetesi, 18 Mayıs 2011.

Gosterge: AKP Karikaturu.

KARİKATUR-4

Gosterenler: Ug adam, gay bardaklari, telefonlar, gulumseyen yuz ifadeleri, sozel ifadeler, ampul ve slogan.

Gosterilenler: Kahvede muhabbet ortami, halkin temsili, AKP ve lideri Erdogan hakkında olumsuz yondeki sozel ifadelerin kullanimi.

Analiz: Ug adamin, gay bardaklariyla beraber gizilmesi, bulunulan ortamin kahve benzeri bir mekan oldugu bilgisini aktarmak igin kullanilmaktadir. Karikatur, gorsel gosterenlerden ziyade sozel gosterenlere dayanan bir anlatiyi tercih etmiştir. Karikaturun altinda yer alan ampul işareti, AKP'nin amblemi olması itibariyle, bu partinin konu edildiginin gosterenidir. Konuşmalarda gegen sozel ifadeler, Erdogan'in "gilgin proje" olarak nitelenen kanal projesinin, halk iginde hayalden gok siradan bir muhabbete geyik malzemesi olacak nitelikte oldugunu anlatmak adina kullanılmıştır. AKP'nin genel segimler igin segtigi, "Hayaldi, gercek oldu" sloganı ise, "Hayaldi, geyik oldu!.." şeklinde değiştirilerek, iktidar partisinin gegmişteki icraatlerine yonelik olumsuz bir gonderme yapılmıştır.

Yorum: AKP lideri ve AKP'nin segim kampanyasının beraber ele alındığı karikaturun mesajı, "Erdogan'in gilgin kanal projesinin kamuoyu nezdinde bir karşiligi olmadığı ve AKP'nin hayal olarak nitelendirdiği projenin, segmen tarafından alaya alındığını; halkın gercek gundeminin farklı oldugu" şeklinde okunabilir. Segim doneminde partizan bir tutum benimsemeyen Hurriyet'in karikaturunde AKP'nin segim vaatleri eleştirilmektedir.

4.2. CHP Karikaturlerinin ^ozumlemesi

Kaynak: Sabah Gazetesi, 9 Haziran 2011.

Gosterge: CHP Karikaturu.

Gosterenler: Toz bulutu, oksuruk, arka arkaya yuruyen Erdogan ve Kiligdaroglu'nun goruntu-su.

KARİKATUR-5

Gosterilenler: AKP-CHP rekabeti, ustunluk, gug farki.

Analiz: Bu karikaturde segimde rakip partiler olan AKP ve CHP liderlerinin aynı yolda yurudukleri gorulmektedir. Duz anlam duzeyinde bakildiginda onde yuruyen Erdogan'in ayaginin altindan gikan tozun Kiligdaroglu'nun oksurmesine sebebiyet verdiği gorulmektedir. Bunun yan anlami ise, Kiligdaroglu'nun politik rekabette Erdogan'in gerisinde kaldığı ve halk tabiriyle "tozunu yuttugudur." Tozunu yutturmak nitelemesi, onde giden kişinin, arkasından geleni net bigimde geride bırakması anlamına gelen argo bir soyleyiştir. Tozu yutturan Erdogan'in surat ifadesi de bu durumu destekler nitelikteyken; tozu yutan ve Erdogan'a yetişemeyen Kiligdaroglu sikintili bir yuz ifadesiyle oksurmektedir. Vucutlarının duruşlarına bakıldığında da Erdogan'in dik ve kendinden emin yuruyuşun karşiti olarak Kiligdaroglu, yurumekte gugluk geken, daginik goruntuıyla konumlandırılmıştır. AKP'nin segim kampanyasında kullandığı muzigin "Aynı yoldan gemişiz biz" dizesi de iki liderin mevcut durumunun anlatimında ironik bigimde kullanılarak; CHP'nin, AKP'ye yakın bir politik gizgide yer alma gabasının nafile oluşuna ve siyaseten geride kalmışligına dair anlami guglendirmek adina tercih edilmiştir.

Yorum: Karikaturde, "iki partinin mevcut rekabetinde CHP, AKP'nin gok gerisinde kalmış durumdadır" mesajı verilmek istenmektedir. Karikaturun yansittiği goruş itibariyle AKP yanında yer alması, Sabah Gazetesi'nin ideolojik duruşuyla gelişmemektedir.

KARİKATUR-6

Kaynak: Star Gazetesi, 8 Haziran 2011.

Gosterge: CHP Karikaturu.

Gosterenler: Mikrofon, CHP yazılı koşeli kafa, basın yazılı kart, asker şapkası, yargı cuppesi, bağırarak şarkı söyleyen şekilde resmedilmiş dört kişi.

Gosterilenler: Sabit fikirlilik; CHP, basın, ordu ve yargının birlik oluşu.

Analiz: Karikatur düz anlam düzeyinde, dört kişinin bağırarak şarkı söylemesini resmetmektedir. Çizilen figürlere dair sunulan gösterenlere göre; birisinin CHP'li, birisinin basın mensubu, birisinin asker, diğerinin de hukukçu olduğu anlaşılmaktadır. Şahıslar, şarkı söylerken, kendilerinden geçmiş bir şekilde resmedilmektedir. CHP'li kişinin kafasının koşeli bir şekilde sunulması, sabit fikirliliğe işaret etmek adına yapılmıştır. "Biz de beraber yuruduk bu yollarda" şeklinde sözleri beraber haykırarak dört kişinin şarkısının, AKP'nin sıkça kullandığı ve halkla olan duygusal bağın vurguyu amagladığı, "Beraber yuruduk biz bu yollarda" şarkısıyla benzerlik taşıdığı görülmektedir. Bilindiği gibi AKP'nin şarkısının sözlerindeki vurgu halk ile beraber yurundugu şeklindedir. Kullanılan şarkı sözleriyle, düz anlam düzeyinde buna gönderme yapılarak, uzun zamandır bu dertlunun iş birliği yaptığı ve aynı ideolojinin taşıyıcısı oldukları aktarılmaktadır.

Yorum: Karikaturun mesajına göre, "AKP, halkla beraber hareket ederken; CHP basını, yargıyla ve orduyla işbirliği halindedir. AKP halkın partisiyken; CHP her zaman, bürokratik elitlerin partisi olmuştur." Star Gazetesi'nin yayın politikasına koşut olarak karikaturde CHP karşıtlığı on plana gikmiştir.

KARİKATUR-7

DAGISTAN CETINKAYA 16.05.2011

Kaynak: Zaman Gazetesi, 16 Mayıs 2011.

Gosterge: CHP Karikaturu.

Gosterenler: Ustunde yamalı elbise olan bir adam, hizmetçi olduğu anlaşılan bir kadın, girişinde sütunlar olan büyük bir ev, evin camından görünen CHP lideri, sözel ifadeler.

Gosterilenler: Zenginlik, cimrilik, soze güvenilmezlik.

Analiz: "İş soze gelince" ust-başlıklı karikatur bir dilencinin, Kiligdaroglu'nun evi olarak resmedilen mekana gelip para istemesi şeklinde bir düz anlam yapısına sahiptir. Kapiyi agan kadının kıyafetinden ve "Kemal Bey" nitelemesinden hizmetçi olduğu anlaşılmaktadır. Evin şatafatı ve hizmetçinin varlığı, Kiligdaroglu'nun zenginliğinin göstereni olarak okunabilir. Buna rağmen dilenciye para verilmemesi, Kiligdaroglu adına olumsuz bir karşıtlik oluşturmakta kullanılmıştır. Karikaturde yan anlam, Kiligdaroglu'nun sarf ettiği "Soz ver gitsin" cumlesiyle oluşturulmakta; CHP liderinin, dilenciye bile para yerine soz vermesi şeklindeki abartılı durum resmedilerek; CHP liderinin segim vaatlerinin (sözlerinin) degersiz olduğuna ve iktidara gelmesi durumunda sözlerini tutmayacağına vurgu yapılmaktadır.

Yorum: Kiligdaroglu'nun, iktidara geldiginde yoksullara para yardımı yapılacağına dair sözlerinden yola gikilerek çizilen karikaturde, "CHP lideri Kiligdaroglu'nun segim vaatlerinin mantiksiz ve tutarsız olduğu" mesajı aktarılmaktadır. Karikaturde yansıtılan CHP karşıtlığı, Zaman Gazetesi'nin ideolojisiyle butunluk igindedir.

KARİKATUR-8

Kaynak: Akşam Gazetesi, 3 Haziran 2011.

Gosterge: CHP Karikaturu.

Gosterenler: Boksor eldiveni giymiş, ileriye dogru sigrayarak gelen CHP lideri ve yuzunde ki sikintili ifade; karşısında konumlandırılmış, pijama giymiş AKP lideri ve ABD, AB yazılı şapka takan insan figurleri ile birlikte geçitli iktidar figurleri.

Gosterilenler: AKP-CHP karşitligi, cesaret, sikinti, meydan okuma, rahatlık, sakinlik, gug farki, iktidar mucadelesi, adaletsiz bir kavga.

Analiz: Karikaturde, tek adam olarak konumlandırılmış CHP lideri Kiligdaroglu'nun karşısında, AKP lideri Erdogan ve onun arkasında dunyanın önemli ulkelerinin ve liderlerinin temsil edildiği büyük bir kalabalık yer almaktadır. Kiligdaroglu'nun kalabalık insan kitlesine dogru hareket ettiği anlaşılmaktadır. Boks hareketleriyle Erdogan'ın başını gectiği gruba dogru ilerleyen Kiligdaroglu'nun sikintili haline karşın Erdogan ve beraberindeki toplulugun (onu desteklediginin gostereni olarak) sakin bir tavrı vardır. Erdogan'ın pijama giymiş olması, onun Kiligdaroglu ile gireceği segim mucadelesinde kendine ne kadar guvendiginin gosterenidir. AKP'nin segimi kazanacagina dair guveninin kaynağı, segime etki edebilecek önemli figurlerin Erdogan'ın arkasında konumlandırılması ile aktanlmıştır. Kiligdaroglu'nun ufak tefek ve tek başına gosterilmesine karşit olarak, Erdogan ve arkasındakiler büyük boyutlarda gizilmiş ve boylelikle adaletsiz bir kavga ortamına ve mevcut durumdaki gug farkına vurgu yapılmıştır. Ancak karikatur, aradaki gug farkını ve yaklaşan segimleri kaybedeceği tahmin edilen Kiligdaroglu'nun betimlenen garesizliğine ragmen, "Sikiysa tek başına gelsene!" diyerek cesaretli, meydan okuyan bir tavır gosterdiginı vurgulamaktadır.

Yorum: Karikatur, CHP'nin, segimlerde galip gelemeyeceğine dair bir ongorude bulunmakta; bu argumani da uluslararası gug odaklarının AKP'nin arkasında yer almasına bağlamaktadır. Buna karşın, "CHP'nin yarı cesaret yarı gekinceyle, segim mucadelesine girdiği" mesajı verilmek istenmektedir. Karikatur, her ne kadar CHP'nin segimden galip ayrılamayacagina dair goruş bildirse de, CHP'yi olumladiginı soylemek mümkündür.

Kaynak: Sabah Gazetesi, 20 Mayıs 2011.

Gosterge: MHP Karikaturu

Gosterenler: Biskuvi, video-kaset, asık yuz ifadesi.

4.3. MHP Karikatiirlerinin Cozumlemesi

KARİKATUR-9

Gosterilenler: Yanlış kelime telaffuzu, MHP'nin kaset skandalları, sikintili ruh hali.

Analiz: Karikaturde MHP Lideri Devlet Bahgeli masasında galişirken gorulmektedir. Asık yuz ifadesi, sikintili bir ruh halinin gostereni olarak resmedilmiştir. Bahgeli'nin yanında galişan bir adam olduğu onunu iliklemeinden anlaşılan adam, ust uste duran biskuvi ve video-kasedi gostererek Bahgeli'ye, "bir iki puskevit" yemesini onermektedir. Karikaturde büyük nesneler olarak resmedilmiş kaset ve birkag biskuvi, MHP'nin son donemde yaşadığı olayların gosterenidir. Yan anlamsal duzlemde; kaset, MHP'lilerin istifasına sebep olan ve kamuoyunda seks skandalları olarak bilinen olayların gostereni; biskuviler ise, Bahgeli'nin bir miting sırasında zikrettiği ve sonrasında polemik konusu haline gelen "puskevit" olayının gosterenidir. Bu sozcuk, Bahgeli'nin galişanı tarafından soylenecek, konunun arka planı okuyucuya hatırlatılmaktadır. Kaset ile biskuvilerin ust uste durması ise, Parti adına olum-

suz olayların üst üste geldiği şeklinde bir okumaya izin vermektedir.

Yorum: Karikaturde, "Bahgeli, partisinin onde gelenlerinin kasede gekilmiş görüntülerinin medyaya servis edilmesiyle ortaya gikan skandallar ve biskuvi (puskevit şeklinde) telaffuzu yüzünden zor günler gegirmektedir" mesajı verilmektedir. Karikatur, MHP'nin mevcut durumuna doğrudan bir eleştiri getirmemekte; Parti'nin yaşadığı sıkıntılı süreci betimlemektedir.

KARİKATUR-10

Kaynak: Zaman Gazetesi, 22 Mayıs 2011.

Gosterge: MHP Karikaturu.

Gosterenler: Çok sayıda, üst üste yığılmış kaset; bir el tarafından kasetlerin iğinden yükseltilecek uç hilalli bayrak.

Gosterilenler: Partinin yaşadığı kaset skandalları ve toplu istifalar, ayakta durma gabası.

Analiz: Sayısız kaset yığını, kasetler vasıtasıyla ortaya gikan skandalların MHP'yi düşürdüğü olumsuz durumun göstereni niteliğindedir. Partinin arkası kesilmeyen kaset skandallarının altında kaldığı betimlenmektedir. Kasetlerin iğinden bir el tarafından MHP bayrağının yükseltilmesi ise; hem MHP'nin kaset skandallarıyla beraber anılan bir parti oluşuna işaret etmekte hem de tüm yaşananlara rağmen, partinin ayakta durma gabasını göstermektedir.

Yorum: "MHP, yaşanan seks kaseti skandallarıyla çok zor bir duruma düşmesine rağmen ayakta durmaya çalışmaktadır" mesajı veril-

Gosterge: MHP Karikaturu.

Gosterenler: Uç hilal, Bahgeli'nin onune kurulmuş kapanlar, sandık, kaygılı ve düşünceli bakışlar.

mektedir. Karikaturde MHP, düşüğü olumsuz duruma rağmen mücadele etmeye devam eder şekilde gösterilerek olumlanmaktadır.

KARİKATUR-11

Kaynak: Akşam Gazetesi, 26 Mayıs 2011.

Gosterilenler: MHP'nin ve Bahgeli'nin sıkıntılı durumu, Parti'ye karşı hazırlanan tuzaklar, Genel Segimler.

Analiz: Sandık, 12 Haziran Genel Segimleri'nin göstereniyken; MHP'nin amblemi olan uç hilali göğsünde taşıyan Parti'nin Lideri Bahgeli ile sandığın arasında konumlandırılmış çok sayıda kapan, MHP'nin seçim sürecinde yaşadığı ve Parti'yi zor duruma düşüren kaset skandallarının ve sonrasındaki istifaların göstereni olarak okunabilir. Parti'ye karşı hazırlanmış tuzakların göstereni olarak kullanılmış kapanlar ve MHP liderinin sandığa kaygı dolu bakışları, yani anlamsal düzeyde; partinin iğinde bulunduğu durumun ne kadar zor olduğunun ve seçime doğru gidilirken, partinin yara almadan (kapanlara takılmadan) yola devam etmesinin ne kadar güç olduğunun göstereni olarak okunabilir.

Yorum: Karikaturde anlatılmak istenenin, "MHP Lideri'nin, Genel Segimlere az bir süre kala, yaşanan kaset olayları sebebiyle iğinde bulunduğu zor durum" olduğu söylenebilir. Karikaturde MHP'nin seçime az bir süre kala yaşadığı sorunlar, tarafsız bir şekilde betimlenmiştir.

KARIKATUR-12

Kaynak: Haberturk Gazetesi, 14 Mayıs 2011.

Gosterge: MHP Karikaturu.

Gosterenler: Pisuvanlar, su sensoru, uç adam.

Gosterilenler: Tuvalet, mahremiyet, kuşku, paranoya.

Analiz: Pisuvanlar, karikaturdeki uç adamin tuvalette oldugunun duğ anlamsal gosterenidir. "MHP'liler tuvalette..." başligıyla da hem mekan tanımlaması yapılmış hem de adamların MHP'li oldukları aktarılmıştır. Tuvaletin, mahremiyetin gostereni olarak kullanıldığı soyle-nebilir. Sozel ifadelerle aktarılan ise, adamlardan birisinin su sensorunun, gizli kamera olmasından kuşku duymasidir. Bu, yaşanan gizli kamera olaylarından sonra, MHP'lilerin, hayatlarının herhangi bir anında kameraya gekilebileceklerine dair paranoyakga bir tavra sahip olduklarının gostereni olarak okunabilir.

Yorum: Karikaturde, "Yaşanan kaset skandal-larından dolayı, MHP'lilerin her şeye kuşkuyla yaklaştikları ve mevcut durumda, mahremle-rinin ortaya gikmasından anormal duzeyde kaygı duydukları" yonunde bir mesaj verilmek istenmektedir. Segim surecinde herhangi bir partiden yana net bir tavir koymayan Haberturk'un karikaturunde MHP'ye yonelik

komploların Parti'de yarattığı olumsuz hava betimlenmektedir.

4.4. Ortak Temali Karikaturler

KARIKATUR-13

Kaynak: Sabah Gazetesi, 28 Mayıs 2011.

Gosterge: CHP-MHP-BDP Karikaturu.

Gosterenler: Stadyum, uç adam, sozel goste-renler.

Gosterilenler: Statukonun korunması, gizli buluşma, birlik olma, halktan destek gorme-mek.

Analiz: CHP, MHP ve BDP liderlerini temsil ettikleri uzerlerindeki yazılardan anlaşılan uç adamin, duvarında "stat-uko" yazılı bir statta buluşması resmedilmiştir. Statta uğu dişında kimsenin olmayışı ve Kiligdaroglu'nun etrafı kuşkuyla gozleyişi, bu buluşmanın gizli oldu-gunun gosterenidir. Farklı siyasi gizgilerde oldukları duşunulen bu uç partinin, aslında uzun zamandır mevcut duzenin koruyuculuğu-nu yaptıkları "Hep burada buluşuyoruz, şuphe-lenecekler" sozuyle anlatılmak istenmektedir. Dolu olması beklenen stadyumda başka kimse-nin olmayışı ise, statukonun koruyuculuğunu yapmak konusunda halktan destek gormedikle-rinin gostereni olarak okunabilir. Karikatur, uç

partiyi bir araya getirirken; AKP'yi resmetmeyerek, bu partiler ile AKP arasında karışıklık oluşturmak istemektedir.

Yorum: Karikaturde, "CHP, MHP ve BDP partilerinin birbirlerinden ayrı politikalar üretiyor görünmelerine rağmen, aslında uğunun de bir bigimde statukonun savunucusu oldukları, mevcut düzeni korumaya çalıştıkları, değişime direndikleri ve AKP'ye karşı birlik oldukları" mesajı verilmek isteniyor. AKP'ye yakın duran Sabah Gazetesi'nin yayın politikasına uygun şekilde, seçimlerde AKP ile yarışacak olan diğer uğun parti hakkında olumsuz bir düşünceye yer verilmiştir.

KARİKATUR-14

DAG I STAN CETINKAYA 26.05.2011

Kaynak: Zaman Gazetesi, 26 Mayıs 2011.

Gösterge: CHP-MHP-BDP Karikaturu.

Gösterenler: Eski model üstü açık bir otomobil, el işaretleri ve bayraklar, uğun adamın yaptığı tezahurat.

Gösterilenler: CHP, MHP ve BDP'nin amblemleri, köhne düşünceler, galibiyet coşkusu, birlik olma, aynı yolda ilerleme.

Analiz: Uğun tane adamın, eski model, üstü açık bir arabada şampiyonluk kutlaması yapar şekilde gizilmesi, karikatürün düz anlam düzeyini oluşturur. Yan anlamsal düzlemde ise; CHP, MHP ve BDP'nin eski bir otomobilde olmaları, düşüncelerinin köhneligine gönderme yapılmak için kullanılmıştır. Hep bir ağızdan dillendirilen "oleey... oley! Şampiyooooon. Şampiyoon!" şeklindeki sozel ifadeler, futboldaki tezahurat bigiminin, partilerin ideolojik fanatizmine aktarılması adına tercih edilmiştir. Uğun partinin aynı şekilde tezahurat etmeleri; onların temelde aynı ideolojiyi savunduklarını aktarmak adına kullanılmıştır. Düz anlamda direksiyon başında bulunan Kiligdaroglu'nun konumu, yan anlamsal ağıdan uğun partinin ideolojik ortaklığında, CHP'nin başı gectiği yönünde bir görüşü yansıtmaktadır. "Şampiyonluk turu" şeklindeki üst-başlıkla da anlam kuvvetlendirilerek, aynı gizgide bulunduğu yönelik bilgi verilen uğun partinin, seçimlerden birlikte kazanarak gika-

caklarına dair bir tahmini yansıtmaları şeklinde okunabilir.

Yorum: Karikaturde, "birbirinden çok farklı gizgide olduğu düşünülün, CHP, MHP ve BDP partilerinin aslında aynı ideolojik düzlemde yer aldığı ve seçim sürecinde, söylemleri itibarıyla, AKP'ye karşı beraber hareket ettikleri yönünde" bir mesaj aktarılmaktadır. Zaman Gazetesi'nin ideolojik gizgisi itibarıyla AKP'ye yakın olduğu bilinmektedir. Karikatur de bu doğrultuda, AKP ile rekabet halindeki uğun partinin siyasi söylemlerini eleştirmektedir.

SONUC

Qaliqmada, 12 Haziran Genel Seçimleri öncesindeki bir aylık süreğ içerisinde ulusal gazetelerde yer alan 14 siyasi karikatur incelenmiştir; bu karikatürlerin, dönemin siyasal söylemlerini yoğun bir öznellik içeren ideolojik yorumlarla beraber ele aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Siyasi karikatürün doğasının da bunu gerektirdiği söylenebilir. Ayrıca bu yorumlarda görülen ideolojik farklılıkların, gizgilerin özel bakışının diğında, genellikle mensubu olunan gazetesinin düşünuyla da tutarlı bir bütünlük içinde olduğu görülmektedir. Örneğın Cumhuriyet'te yer alan karikaturde CHP'ye, AKP ile girdiği seçim yarışında destek verilirken; Sabah, Star, Zaman gazetelerinin karikatürlerinde CHP'ye karşı net bir tavır ortaya konduğu ve karikatürlerinin hepsinde bu partiye yönelik olumsuz görüşün sunulduğu görülmektedir. Seçim döneminde partizan bir yayın politikasını benimsemeyen Akşam, Hürriyet ve Habertürk gazeteleri için bu durum geçerli değildir. Yine de bu gazetelerden Akşam ve Hürriyet'te yayınlanan karikatürlerde AKP karşıtlığı görülmektedir. Karikatürlerin gözümlemesinden gikarılacak en belirgin uğun izlek ise, "AKP-CHP kıyaslaması; MHP'nin kaset skandalları ve "puskevit" gafi sonucu yağıdığı sıkıntılı süreğ; AKP'ye karşı CHP-MHP-BDP'nin aynı gizgide konumlandıklarına ve bir tür gizli birlik oluşturduklarına dair görüş" şeklinde sıralanabilir.

incelenen karikatürlerde, Genel Seçimlere dair kamuoyu ve medyanın beklentisine kogut olarak AKP-CHP rekabetinin siklikla yer aldığı görülmektedir. Bu iki partinin rekabetini ele alırken; karikatürlerin, partileri temsilen liderleri kullanması, parti ile liderini özdeşleştiren bir anlayışa igaret etmektedir. AKP ile CHP'nin seçim sürecindeki rekabeti iglenirken, partilerin seçim vaatlerinin yani sıra, seçimlerde kullandıkları garkılar, yaratılan polemikler ve liderlerin karakterleri de karikatürlerin igirigini belirleyen unsurlar olarak goze garmaktadır. Sabah, Zaman ve Star gazetesindeki karikatürlerde agik bigimde AKP yanlısı bir tutum görülmektedir; Cumhuriyet, Hurriyet ve Akgam'da yer alan karikatürlerin AKP'yi eleştiren, CHP'ye yakın bir gizgide oldukları görülmektedir. Karikatürlerdeki temsillere bakıldığında partilerin ve liderlerin korkaklık, ikiyuzluluk, sözünde durmama ya da becerisizlikle itham edildiği görülmektedir. Bu gruptaki karikatürlerin birgogunda (AKP yanlısı veya kargiti olan) AKP'nin seçim sonucunda iktidara geleceğine dair bir ongoru de yansitilmiştir.

MHP ile ilgili karikatürlerin hemen hepsinde, seçim donemi boyunca basın ve kamuoyu tarafından yogun bigimde tartigilan kaset ve puskevî olaylarının gizgisel yorumlarına rastlanmaktadır. CHP ya da AKP'ye kargi sert ve saldirgan bir usluş kullanan siyasi karikatürlerin dilinin, MHP'nin yagadığı skandallara rağmen, aynı oranda sert olmadığı saptanmıştır; gogunlukla, partinin mevcut sikintilerinin betimlenmesi ve Parti'nin, bu zorlu suretten gikmasının zor olacagina dair bir goriig sunmakla yetinildiği anlagilmıştır. AKP-CHP rekabetinin aksine MHP, "ortak karikatürler" diginda, hicbir partiyle rekabet halinde temsil edilmemiştir; parti igindeki sorunların konu edilmesiyle yetinilmştir.

Ortak karikatürlerdeki temel dugunçe, CHP, MHP ve BDP'nin kamuoyunda yaygın olarak bilinenin aksine, ideolojik olarak tutarlı bir butunluk kurdukları ve seçim sürecindeki soylemleri itibariyle beraber hareket ettikleri yonundadır. ideolojik duruglariyla AKP'ye daha yakın olduğu bilinen Zaman ve Sabah gazeteslerinde yer alan bu karikatürlerde, bu ug partinin birlegerek AKP'ye kargi mucadele verdikleri abartılarak yansitilmiştir; dolayisiyla iki kutuplu bir siyaset ortamının olduğu yonunde bir dugunçe yansitilmiştir.

12 Haziran Seçimleri oncesinde siyasi atmosfer oldukça gerilimli bir hal almış ve partilerin soylemleri kimi zaman hakarete varan boyutta sertlegmiştir. Karikatürlerde de bu gerilimin ve partiler arası gekigmenin izlerine rastlamak mümkündür. Parti mensuplarının ve liderleri-

nin siyasetten ziyade kişisel boyuta tagınan guncel tartigmalarının, karikatürlere temel tegkil ettiği soylenebilir. Siyasi mucadenenin temsil boyutunda, karikatürlerin pek gogunda parti liderlerinin kavga eder halde gosterilmesi ve partilerin seçim sonrasında iktidara gelirlerse "ne yapacakları"nın gosterilmesi yerine, birbirleriyle olan mucadelelerinde "ne soyledikleri"nin abartılarak aktarılması; karikatürlerin mevcut siyasi gerilimi azaltmak yerine arttırma ugragında olduğunun ve toplumsal kutuplaşma ve gatigma ortamını besledikleri yonunde bir yorumu mumkun kilmaktadır. Dolayisiyla, incelenen siyasi karikatürlerin, beklentinin aksine, kamuyu igilendiren sorunlara odaklanan elektirel bir yaklagim sergilemediği; bunun yerine, kisir siyasi gekigmeleri konu edindiği soylenebilir.

KAYNAKLAR

Alsag U (2001) Karikatür ve Politika, 7. Uluslararası Karikatür Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Arik M B (1998) Degigen Toplum Degigen Karikatür, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul.

Balcioğlu S (1983) Cumhuriyet Donemi Türk Karikatürü, Türkiye ig Bankası Kultur Yayınları, Ankara.

Barthes R (1999) Gostergebilimsel Serüven, Mehmet Rifat ve Sema Rifat (gev), Kaf Yayıncılık, İstanbul.

Erkman-Akerson F (2005) Gostergebilime Girig, Multilingual, İstanbul.

Kayalı K (2001) Siyaset Etkisini Kaybederken Karikatürün Gundelik Hayati iglemesi, 7. Uluslararası Karikatür Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Kayig Y (2009) Demokrat Parti Doneminde Siyasi Karikatür, Libra Kitapgılık ve Yayıncılık, İstanbul.

Moriarty S ve Shay S (2007) Gorsel Gostergebilimi Kullanan Bir Niyetlenen-Alimlanan Caligması, Gulseren Şendur Atabek ve Umit

Atabek (ed), Medya Metinlerini Cozumlemek, Gulseren şendur Atabek (gev), Siyasal Kitabevi, Ankara, ss. 115-130.

Mumberson S (2001) Kotu Yonetimin Hayaleti, 7. Uluslararası Karikatur Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Oral T (2001) Politika ve Cizerler, 7. Uluslararası Karikatur Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Ongoren F (2001) Karikaturun Altin Cagi, 7. Uluslararası Karikatur Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Ozer A (1989) Bir iletişim Sanati Olan Karikaturun Reklamlarda Kullanimi, Kurgu Derg, 5, 211-237.

Ozer A (1994) iletişimin Cizgi Dili Karikatur, Anadolu Universitesi Yayinlari, Eskişehir.

Ozer A (2007) Karikatur Yazilari, Anadolu Universitesi Yayinlari, Eskişehir.

Parsa S ve Parsa A F (2004) Gostergebilim Cozumlemeleri, Ege Universitesi Basimevi, izmir.

Rifat M (2009) Gostergebilimin ABC'si, Say Yayinlari, istanbul.

Tanilli S (2001) Karikaturumuzun Siyasal Cizgisi, 7. Uluslararası Karikatur Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Topuz H (1997) Başlangicindan Bugune Dunya Karikaturu, inkilap Kitabevi, istanbul.

Topuz H (2001) Ali Ulvi ve Gunluk Gazete Karikaturu, 7. Uluslararası Karikatur Festivali, 4-8 Mayıs 2001, Ankara.

Yucel H (2009) Groupe LI, Yasemin G. inceoglu ve Nebahat A. Comak (ed), Metin Cozumlemeleri, Ayrinti Yayinlari, istanbul, s. 289-311.

Calismada Kullanilan Karikaturler

Caggag M (2011) Van Minut, Haberturk Gazetesi, 14 Mayıs 2011.

Cetinkaya D (2011) Kral ve Soyteri, Zaman Gazetesi, 16 Mayıs 2011.

Cetinkaya D (2011) Kral ve Soyteri, Zaman Gazetesi, 26 Mayıs 2011.

Demirci L (2011) Hurriyet Gazetesi, 18 Mayıs 2011.

Kart M (2011) Cizmeden Yukari, Cumhuriyet Gazetesi, 2 Haziran 2011.

Kemer V (2011) Akşam Gazetesi, 26 Mayıs 2011.

Kemer V (2011) Akşam Gazetesi, 3 Haziran 2011.

Keskin A (2011) Star Gazetesi, 8 Haziran 2011.

Kiziltug C (2011) Zaman Gazetesi, 22 Mayıs 2011.

Memecan S (2011) Bizimcity, Sabah Gazetesi, 20 Mayıs 2011.

Memecan S (2011) Bizimcity, Sabah Gazetesi, 28 Mayıs 2011.

Memecan S (2011) Bizimcity, Sabah Gazetesi, 4 Haziran 2011.

Memecan S (2011) Bizimcity, Sabah Gazetesi, 5 Haziran 2011.

Memecan S (2011) Bizimcity, Sabah Gazetesi, 9 Haziran 2011.